

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної філології

Курсова робота
з арабської філології на тему:

ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Студентки групи Ар11-22
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми: Арабська мова і література
переклад, друга східна мова, західноєвропейська
мова

Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068 Східні мови і літератури
(переклад включно), перша – арабська

Яскульська Ангеліна Вікторівна

Науковий керівник:

Доц., канд. психол. наук Бастун М.В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ	5
1.1 Поняття юридичної термінології.....	6
1.2 Класифікація юридичних термінів.....	7
1.3 Походження юридичної термінології сучасної арабської літературної мови	10
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	14
2.1 Структурні особливості юридичних термінів.....	15
2.2 Проблематика юридичного перекладу в арабській мові	17
2.3 Семантичні особливості юридичної термінології в арабській мові	20
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	22
ВИСНОВКИ	23
АНОТАЦІЯ	24
ДЖЕРЕЛА	25
ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА	27
ДОДАТОК	28

ВСТУП

Процес глобалізації та міжнародної інтеграції в сучасному світі посилюється роками. Кожна країна прагне вийти на міжнародну арену, встановити і зміцнити економічні, політичні та культурні зв'язки з іншими країнами, особливо ця тенденція посилюється серед арабських держав наприкінці 20 століття. Міжнародні відносини передбачають, серед іншого, укладення певних угод між державами та залучення до цього процесу юристів.

Питання юридичної термінології є досить широким. Це тому, що арабська - одна з найдавніших і найскладніших мов у світі і дуже відрізняється від європейських мов, з якими ми знайомі. Крім того, арабська мова має велику кількість діалектів, а різна термінологія ускладнює спілкування експертів з різних регіонів. Незважаючи на ці труднощі, арабська термінологія розвивається і збагачується новими термінами, щоб відповідати потребам сучасного світу. Арабська термінологія розвивається і збагачується новими термінами, щоб відповідати потребам сучасного світу. Вивчення структури, значення та походження арабської юридичної термінології є важливим для перекладачів, які перекладають юридичні документи та контракти, а також для студентів та викладачів міжнародних відносин та права.

Знання арабської юридичної термінології дозволяє фахівцям у цих галузях ефективніше і точніше взаємодіяти з арабомовними колегами та клієнтами. У сфері права знання арабської термінології допомагає взаємодіяти з арабською правовою системою, розуміти її юридичні документи та закони.

Сьогодні дослідники зосереджують увагу на юридичній термінології та перекладі як важливій частині галузі права та перекладу.

Актуальність теми: це дослідження мотивоване такими практичними потребами: забезпечення якісного та адекватного перекладу юридичних термінів з арабської мови на українську.

Об'єкт роботи: юридична термінологія в арабській мові

Предмет дослідження: Структурні, семантичні особливості та проблематика перекладу юридичних термінів в арабській мові.

Мета курсової роботи: виявлення семантичних, структурних особливостей та проблеми перекладності юридичних термінів в арабській мові.

Мета дослідження потребує виконання наступних завдань:

- Визначити поняття "термінологія";
- Дослідити особливості юридичної термінології в арабській мові
- Визначити, структурні та семантичні особливості юридичних термінів в арабській мові.
- Дослідити проблематику перекладу юридичної термінології.

Структура: Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотація арабською мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У сучасному світі процес глобалізації та міжнародної інтеграції з кожним роком стає все більш інтенсивним. Кожна країна намагається вийти на міжнародну арену, встановити і зміцнити економічні, політичні та культурні зв'язки з іншими країнами. У другій половині 20-го століття цей процес посилювався серед арабських країн. Міжнародні відносини передбачають, серед іншого, укладення певних угод між державами, і в цьому процесі беруть участь юристи. Для досягнення певних цілей у цьому контексті юристам необхідно розуміти один одного і знати закони сторони, з якою вони намагаються налагодити відносини. Юридична мова країни є засобом, за допомогою якого ці закони виражаються. Тому подолання "культурних і мовних бар'єрів" є необхідним кроком для співпраці між країнами. (Троєглазова, 2013 р., ст.1).

Кожна сфера людської діяльності має особливу понятійну систему, яка відображається в термінологічній системі певної мови. Попри думку відомого термінолога Даніеля Гоадека, неможливо визначити єдиний термін для опису певного поняття, об'єкта чи ситуації. У сучасному світі, де міжнародні відносини розвиваються надзвичайно швидко, визначення, стандартизація та вивчення термінології є важливою частиною будь-якої сфери діяльності. (Троєглазова, 2013 р., ст.2)

Вивчення особливостей юриспруденції арабських країн давно цікавить західних науковців. Це пов'язано, насамперед, з геополітичними інтересами цих країн. Серед науковців, які досліджували цю тему, можна назвати Нормана Андерсона, Ніколаса Ділана Рея, Дауда Ель Аламї, Шиблі Марата, Ахмеда Аль Сувайді, Вільяма Берентіна, М.Дж.Холл, Н. Карам, Самір Салех та ін. Що стосується мови юридичних текстів в арабських країнах та особливостей їх перекладу, то досліджень у цій сфері досить мало. Цю проблему вивчали Б. Г. Фаткулін, І. В. Сівков та інші. З розвитком проблеми юридичної термінології в усьому світі укладаються словники та глосарії. Однак ці видання не охоплюють усіх юридичних термінів у всіх галузях права, не дають усіх існуючих значень юридичних термінів і понять.

Подолати цю проблему можна лише шляхом вивчення особливостей юридичної термінології в сучасних арабських літературних мовах.

1.1 Поняття юридичної термінології

Термінологія - слова та словосполучення, які описують поняття в певній галузі знань або людської діяльності.

Кожен термін обов'язково лежить дефініцію, і кожен розділ науки має певні терміни, які становлять термінологічну систему даного розділу значення. Основними особливостями терміну є:

1. співвіднесеність відображення змісту поняття, смислова однозначність.
2. професійний чи спеціальний рівень практичного використання (термінологія фізична, медична, хімічна, дипломатична тощо).

Що б визначити та уточнити юридичну мову, як основну комунікацію в юридичній області, обов'язково розглядати термін «право» як один із складних та важливих суспільних явищ, в ньому відображається юридична мова в загалом.

Юридичні терміни - це терміни з юриспруденції, які використовуються для повного роз'яснення суті того чи іншого правового поняття.

На думку П. Рабіновича, юридичні терміни пов'язані з юридичними поняттями як основною складовою правового знання і служать символічними (лінгвістичними) моделями, що виражаються у формі звуків і букв, юридичні поняття, їх внутрішній зміст, кількість і структура є логічною і семантичною основою опису. Значення цього терміна у формі визначення, що узагальнює найосновніші характеристики і відносини, є юридичним явищем (Н. П. Яцишин, 2011, с. 2).

Римські юристи звернулися на те, що право не тільки є одним будь-яким специфікою чи значенням. Як писав один з них, право вживається у кількох значеннях. Перше – це природне право, яке означає все, що є справедливим і добрим. У другому значенні право – це те, що добре для всіх і багатьох у державі (цивільне право). У процесі розвитку суспільства та державі у людей логічно змінювалося і уявлення про право. Отже виникало багато різних правових думок, понять та теорій. У юридичному сенсі, право включає сукупність загальнообов'язкових законів, що виражають узгоджену суспільну волю та спрямовані на створення умови для

природної життєдіяльності особистості, суспільства та держави загалом. У суб'єктивному сенсі, право належить встановленому індивіду як рамки свободи його дій. Отже, однією з наймасивніших думок у лінгвістиці вважається положення про те, що юридична мова є однією з підсистем літературної мови. Мова права не просто спирається на явища правової дійсності, а й включає у собі все багатство іменного, індивідуального у цій дійсності.

Юридичні терміни включають загальні юридичні терміни, спеціалізовані технічні терміни та спеціалізовані юридичні терміни.

Загальновживані терміни – це юридичні терміни, які вживаються у своєму звичайному значенні і зрозумілі багатьом людям. До цієї групи термінів належать, наприклад: لاجيء – біженець, شاهد – свідок, بينة – доказ, شريك – співучасник, عامل – працівник.

Технічна термінологія – це юридична термінологія, що відображає спеціалізовані галузі, такі як інженерія, економіка та медицина. Серед цих термів є: قواعد المرور – правила дорожнього руху, حق الانتخاب – виборче право, رسم تسجيل الامتياز – патентний збір, بضاعة رديئة النوع – недоброякісний товар.

Спеціалізовані юридичні терміни - це юридичні терміни, які мають специфічне юридичне значення. Наприклад: مختفلة ظهورف – пом'якшувальні обставини, مساومة على رد المتهم – угода між обвинуваченням та захистом, شاملة قالونية مسؤلية – об'єктивна відповідальність, تروير – контрафікція, підробка.

1.2 Класифікація юридичних термінів

Класифікація – це окремий випадок застосування логічної операції розбиття обсягу поняття, що являє собою сукупність фіксованих розбивок. Суть цього прийому, запозиченого з формальної логіки, полягає в класифікації об'єктів за їхніми зовнішніми або найбільш суттєвими властивостями. Класифікація може бути допоміжною (штучною) або природною. Класифікація має важливе пізнавальне значення, оскільки виявляє важливі спільні або характерні риси між об'єктами і явищами та дозволяє замислитися над тим, яке місце займає об'єкт у класі та якою є його природа. Якщо підставою для поділу об'єкта чи явища на класи є якась зовнішня

ознака, то це штучна класифікація, також відома як допоміжна класифікація. Вона дозволяє легше і швидше знайти певний об'єкт серед інших класифікованих об'єктів, але не дає змоги нічого сказати про його властивості.

Для того, щоб правильно класифікувати об'єкти та явища, необхідно знати наступні правила логічного поділу:

1) поділ має здійснюватися тільки за одним критерієм, тобто за однією підставою поділу;

2) члени поділу повинні взаємно виключати один одного;

3) правило співмірності, яке полягає в тому, що сума обсягів членів поділу має дорівнювати обсягу діленого поняття;

4) поділ повинен бути безперервним і вичерпним.

Поняття юридичного терміну є дуже розпливчастим і неоднозначним. У судовій практиці були запропоновані наступні визначення юридичних термінів:

1. Юридична термінологія є елементом юридичного методу, мовним описом правових понять держави, виражає та інтегрує зміст державних нормативно-правових актів і правових норм.

2. Юридичні терміни - слова та вирази, що позначають поняття з правової сфери суспільного життя, визначення яких містяться в юридичній літературі (законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових трактатах) (Артикуца Н.В., 2007, с.3).

3. Юридичний термін - це слово або вираз, що виконує номінативну функцію та описує важливе поняття елемента правової системи (гіпотеза, диспозиція, санкція).

Найбільш вдалим вважаємо визначення поняття "юридичний термін", наведене Л. Кураковим, оскільки об'єктом вивчення права є такі важливі та комплексні компоненти суспільства, як держава й право, державно-правові явища суспільного життя (Тарнавська М.М., 2015, с.1).

Про особливості юридичної термінології неможливо говорити без диференційованого підходу до неї. Відповідно до положень енциклопедичних юридичних словників, розмежування здійснюється на основі "зрозумілості" для певних верств населення:

- 1) правові норми загального застосування
- 2) спеціально-технічні терміни
- 3) спеціально-юридичні терміни

Загальноновживані слова - це слова, які за формою схожі на звичайні слова, що вживаються в літературній мові, але мають власне юридичне значення в праві. Слід підкреслити, що загальноновживані слова, які використовуються в науковій, законодавчій та судовій практиці і мають те саме значення, що й літературна мова, не слід плутати із загальноновживаними термінами. Адже загальноновживані терміни - це ті самі слова, але в результаті так званого "суворого тлумачення" вони набули іншого забарвлення, чітких меж і перетворилися на юридичні терміни у сфері права.

Загальноприйнята мова через свою багатозначність, розпливчастість і нечіткість не завжди може задовольнити потребу в точності та лаконічності законодавчих текстів. Тому законодавча мова потребує спеціалізації з метою усунення можливості довільного тлумачення та викривлення змісту правових норм у судовій та адміністративній практиці. Як відомо, спеціалізована термінологія, яка має важливе значення для максимально стислого, точного та зрозумілого вираження думки, широко використовується в будь-якій галузі науки чи практики. До цієї групи термінів належать, наприклад, такі: اللاجيء – біженець, شاهد – свідок, عامل – працівник, شريك – співучасник, بيعة – доказ, جزء – частина.

Технічні терміни - це терміни, які мають значення у спеціалізованих галузях, таких як інженерія, медицина, економіка, соціологія, біологія, або ж терміни-складові інших (неюридичних) наук і галузей, які використовуються в законодавстві і юридичній науці, а саме: قواعد المرور – правила дорожнього руху, رسم تسجيل الامتياز – патентний збір, حق الانتخاب – виборче право, بضاعة رديئة النوع – недоброякісний товар, السلامة من الحرائق – пожежна безпека, علم الضبط السبرانية – кібернетика, الميوانية – бюджет. Для визначення їхнього змісту необхідно звертатися до тих галузей знань, до яких вони належать.

Найчастіше технічних термінів неможливо уникнути, тому що чим спеціальнішим є закон, тим вужчу галузь суспільних відносин він регулює, тим більше він має технічних термінів.

Спеціальні юридичні терміни – це слова та вирази, які належать до юриспруденції та практики і відображають характеристики правових явищ держави (наприклад, шлюб, судовий процес, правоздатність, законність, юридична відповідальність). Як правило, спеціальні юридичні терміни створюються законодавцем або правовою доктриною, коли в літературній мові немає слів для позначення відповідних понять.

Спеціальні юридичні терміни можуть бути зрозумілі лише фахівцям у галузі права. Наприклад: ظروف مخففة – пом'якшувальні обставини, ساومة على رد المتهم – угода між обвинуваченням і захистом, مسؤولية قانونية شاملة – об'єктивна відповідальність.

Юридичні терміни також можна класифікувати за сферою застосування. Розрізняють загальні юридичні терміни, міжгалузеві терміни та галузеві терміни. Загальноправові терміни - це терміни, що використовуються в усіх галузях права та законодавства. До них можна зарахувати загальноповсякденні терміни без уточнення їхнього значення, наприклад: الدولة – держава, حق – право, وكالة الدولة – державний орган, مؤسسة إجتماعية – суспільна організація, مسؤول – посадова особа.

Міжгалузеві терміни – це терміни, характерні для більш ніж однієї галузі права. Міжгалузеві терміни мають складну структуру. Наприклад: جنحة – правопорушення, خسائر ملموسة – значні збитки, ملك – майно, مالية كفالة – застава тощо. Поняття, що охоплюються міждисциплінарною термінологією, набагато вужчі, ніж ті, що охоплюються загальною юридичною термінологією.

Особливістю галузевої термінології є те, що в її основі лежать предметно-логічні зв'язки та пов'язані з ними понятійні відношення, які відображають особливості певної сфери правовідносин. Таким чином, галузева термінологія становить певну галузь права, тобто галузеву термінологічну сферу. Наприклад: دائن – кредитор, مالية أوراق – цінні папери, طلاق – розлучення, ملكية – право власності тощо.

1.3 Походження юридичної термінології сучасної арабської літературної мови

Юридична термінологія як динамічна система здатна розвиватися і змінюватися, відображаючи всі реалії сучасного життя. Історія розвитку юридичної

науки, зміна наукових поглядів, інтеграційні, культурні та мовні зв'язки - все це знаходить своє відображення в термінологічній системі в цілому та в окремих юридичних термінах. Виокремлюється декілька історичних епох, поняття яких представлені у мові сучасної юриспруденції арабських країн:

1) арабська правова мова суни – це мова переказів до діяння та судження пророка Мухаммада, як в різних ситуаціях так і в правових;

2) арабська правова мова Османської імперії;

3) арабська правова мова Корану, тлумачення про аяти Корану: виступає не тільки в ролі морально-світоглядна основа ісламу, але також виступає як базове джерело правових архетипів;

4) сучасна арабська правова мова, яка містить елементи юридичної мови західних країн: виникла у зв'язку з проникненням в країни Арабського регіону європейської правової теорії;

5) арабська правова мова колоніальної епохи;

6) сучасна уніфікована правова лексика та сучасна лексика, яка з'явилася в новітній час, та характеризує правові інститути;

7) арабська правова мова ісламських юридичних шкіл.

Наведений перелік демонструє велику кількість та розмаїття лексичних одиниць арабської правової мови з погляду на їхнє походження.

Мова юридичної техніки арабських країн є мовою, що й досі не нехтує роллю фундаментальних релігійних принципів ісламу. Розвиток правової мови арабських країн тісно пов'язаний зі становленням і розвитком ісламської юриспруденції - фікга.

Методологія фікга базується на трьох основних складових: Хадісах, Корані та роботах факігів (вчених, які працювали в період розвитку ісламської держави в сфері становлення та виконання правових норм).

Коранічна складова лексики права арабських країн представляє собою значний лексичний пласт, який прямо чи опосередковано виводиться з правотворчих аятів Корану. Коранічна складова лексики права арабських країн хронологічно тісно пов'язана з першою ісламською державою створеною в Медині, з тогочасними життям та побутом.

Аналізуючи коранічну лексику у сфері юриспруденції, українська вчена Троєглазова М.М. (Троєглазова, 2015, с.5) виокремлює наступні тематичні групи:

- 1) слова із загальною семантикою “володарювання”;
- 2) лексеми зі значенням “людина як намісник Аллаха на землі”;
- 3) лексичні одиниці, що мають значення “взірець, зразок”;
- 4) слова зі значенням “оборонець, помічник”;
- 5) лексеми на позначення “порадництво”, “консультація”, “обговорення”;
- 6) слова на позначення понять “суспільство”, “спільнота”, “угруповання” ;
- 7) слова, що описують поняття “сторона”;
- 8) лексеми, що позначають терміни “господар”, “володар”;
- 9) лексичні одиниці, що вживаються для опису законів та приписів Аллаха;
- 10) слова, що мають значення успіх, “визнання”, “авторитет”;
- 11) лексеми, що мають значення “розсудити (між кимось)”;
- 12) лексеми на позначення понять зі значенням ключовий, “відповідальний”, “важливий”, “той, хто підтверджує”.

В Корані вперше з'являються релігійно-мотивовані оператори – слова, словосполучення чи граматичні конструкції, що містять посилання на авторитет релігії.

Релігійно-мотивований дозвіл утворено від кореня *حَلَّلَ* – дозволяти, оголошувати “халяль”, нейтральний – від кореня *أَجَازَ* (يجوز) був дозволений; *أَجَازَ* – дозволяв. Релігійно-мотивований припис утворено від кореня *فَرَضَ* – розпоряджатися, а нейтральний – за допомогою, наприклад *عَلَيْكُمْ أَنْ تَفْعَلُوا* – ви маєте виконати наступне.

Стиль будь-якого юридичного документа передбачає його чітку логічну структуру. Для надання структурі юридичного документа зрозумілості й прозорості існує поділ документа на частини, розділи, глави, статті, пункти. В якості допоміжних сигнальних одиниць логічного поділу текстів використовуються примітки та виноски. У середньовічних трактатах популярними були коментарі авторів та переписувачів юридичних документів: *كِتَابٌ* – книга; *بَابٌ* – частина; *فَصْلٌ* – розділ; *فَائِدَةٌ* – практичне застосування; *مَخَاتَمَةٌ* – заключна частина; *تَنْبِيْهُ* – зауваження.

Крім того, в арабських юридичних джерелах існує поняття манципації, як способу отримання права на володіння майном. В Давньому Римі існувала традиція, коли римлянин, бажаючи затвердити своє право над власністю, клав на нього руку. В арабських юридичних джерелах термін буквально перекладається як **عليه يده وضع** – поклав свою руку на нього, за обставин, коли власник втрачає своє право на власність кажуть **عليه يده زال** – пропала його рука над цим майном.

В римських правових джерелах також існує поняття “узурпація” та «узурпатор». В праві арабських країн існує аналогічний термін **غصب** та **غاصب** відповідно.

Відносини між арабськими та західними країнами у сфері публічного права, цивільного права та комерційних угод є найбільш значущими. Саме в цих сферах нездатність традиційних ісламських правових систем відповідати сучасним потребам стала найбільш очевидною.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Під час дослідження було зроблено висновок, що наведені вище варіанти класифікації підходять для юридичних термінів у сучасних арабських літературних мовах. Виходячи з вищезазначеного, можна класифікувати юридичні терміни в сучасних арабських літературних мовах за ознакою зрозумілості. Юридичний термін – це слово або словосполучення, яке вживається в мові юриспруденції, яке точно розкриває суть певного юридичного поняття. Розрізняють юридичні терміни загального значення, спеціально-технічні терміни, а також спеціально-юридичні терміни.

За класифікацією юридичний термін поділяється на три види, а саме:

- 1) Часто вживані терміни - висловлюють свої ідеї якомога стисліше, точніше і однозначніше;
- 2) Технічна термінологія – це термінологія, яка має значення в спеціалізованій галузі і використовується в законодавстві та судовій практиці;
- 3) Спеціалізовані юридичні терміни – це слова та вирази, які належать до науки та практики права і відображають характеристики правових явищ держави. Розуміти спеціалізовані юридичні терміни можуть лише фахівці в галузі права.

Також в мові законодавства терміни можна також класифікувати за сферою застосування. Вони поділяються на загальноправові, міжгалузеві та галузеві терміни.

Загальноправовими вважаються терміни, які вживаються в усіх галузях права та є поширеними.

Міжгалузевими є терміни, які притаманні для кількох галузь права.

Галузева термінологія базується на предметно-логічних зв'язках і відношенні відповідних понять.

Тому юридична термінологія може розвиватися і змінюватися, щоб відображати всі реалії сучасного життя.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АРАБСЬКІЙ МОВІ

2.1 Структурні особливості юридичних термінів

Термінологія, як і всі інші мовні універсалії, важко піддається визначенню. Розгорнуте тлумачення поняття "терміни". Ф.А. Циткіна дає розгорнуте тлумачення поняття "термінологія", якого дотримуємося і в цьому дослідженні: "Термін – це спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження певного поняття в будь-якій галузі знань - науці, техніці, суспільно-політичному житті, мистецтві, праві тощо" (Згурська, 2010 р., ст.537).

У деяких випадках використовується явище "копіювання" іноземних термінологічних систем, оскільки процес створення арабської юридичної термінології вимагає врахування вже існуючої європейської термінології.

Це відбувається наступним чином:

– Наприклад, переклад термінів або комбінацій термінів: القضاء علم – юридична наука, юриспруденція. Цей спосіб використовується для перекладу складних слів, термінів і виразів.

– Нові терміни на основі правил словотвору: الحكم خالصة – цитата з судового рішення, خالصة – походить від خلص – з'явитися.

– Терміни зі спеціальним значенням арабської лексики: المتعمدا لهمال (умисне нехтування) означає правову ситуацію, в якій дитину залишають батьки на тривалий період часу без поважної причини.

Останні два способи, як правило використовуються для створення арабських термінів від уже існуючих іноземних слів.

На цьому етапі створення арабської юридичної термінології необхідно враховувати існування європейських термінів і понять, які вже розроблені та сформульовані. Тому основна мета полягає в тому, щоб знайти арабську термінологію відповідно до вже стандартизованої європейської термінологічної системи. Термінологія – один із головних чинників свідомого впливу на мову. Вона є одним із головних чинників свідомого впливу на мову. Слово الاصطلاح сучасне поняття якого "термінологія", перекладається з арабської як "взаємна згода".

Історія арабської термінології має два періоди розвитку: класичний період і сучасний період. Арабо-ісламська спадщина демонструє високий ступінь термінологічної насиченості, але слід також зазначити, що існувало багато відхилень. Араби змушені були спілкуватися з різними етнічними групами, в тому числі й з тими, що стояли на вищих щаблях суспільного устрою та культури.

Арабська термінологія також утворюється шляхом поєднання базових слів, усічення або складання компонентів слова. Цей спосіб вважається необхідним не лише для поповнення термінологічної системи, а й для збагачення мови загалом. Цей спосіб призвів до збільшення кількості дієслів з чотири або п'ятилітерними коренями. Однак цей метод вважається неефективним щодо писемної арабської мови. Це пов'язано з тим, що специфічна морфологічна структура арабської мови не допускає складних багатокореневих компонентів.

Більшість термінів утворено за моделлю назви дій, назв конкретних об'єктів, назви діяча, назв інструментів, назв часу і місця проведення операції, назв особливостей і своєрідності. Крім того, можна виокремити певні "формули", за які утворюються арабські терміни в кожній групі (табл.1).

Таблиця 1. Типові арабські моделі імен

Група	Формула	Приклади
Назви дій	فعل افعال تفعيل مفاعلة فعالة	حبس(позбавлення волі) إجرام (злочин) تهديد(погроза) مساومة(переговори) شهادة(свідчення)
Назв конкретних об'єктів	فعلة فعل	سرقة(викрадення) قتل(вбивство)
Назви діяча	فاعل فعليل مفعل	فاحص(суддя) شريك(співучасник) متهم(обвинувачуваний)

Назв інструментів	فعال فعالة	سلاح(зброя) شهادة(доказ)
Назв часу і місця проведення операції	مفعل	محكمة(суд)

Раєвська Н. М. ґрунтуючись на різних визначеннях, дає наступні визначення "Термін – це слово або словесний комплекс, пов'язаний з певним поняттям галузі знань, що вступає в систематичні відносини з іншими словами або вербальними комплексами і пов'язаний з ними в окремих випадках. Висока неформальність, рівна важливість, точність, вражаючий нейтралітет" (Олена Янковець, 2016, с.2)

Складна мовна ситуація безпосередньо впливає на термінологічну систему арабської мови. Складність полягає, насамперед, у впливі на термінологію синонімії та полісемії, які розвиваються на сучасному етапі, а також у нестабільності понятійних дефініцій. Ця проблема загострюється відсутністю конкретних правил конструювання термінів, що призводить до "свавілля" у виборі та конструюванні термінів.

2.2 Проблематика юридичного перекладу в арабській мові

Юридична термінологія – це мова юристів зі специфічною юридичною термінологією та особливими мовними стилями, які суттєво відрізняються від повсякденної мови.

Переклад – це процес перетворення мовного твору, написаного однією мовою, на мовний твір, написаний іншою мовою, зі збереженням того самого плану змісту. Переклад сьогодні розглядається як міжкультурний акт комунікації. Процес перекладу цікавить дослідників, які працюють у галузі гуманітарних наук. Кожна наука має свою термінологію та спеціалізовані переклади, які можна поділити на: юриспруденцію, дипломатію, економіку, техніку, медицину тощо.

Можливо, за стилем: художній та інформативний. Переклад, як відомо, поділяється на: письмовий та усний.

Усний переклад – це передача змісту усного мовлення однією мовою на іншу мову з урахуванням усіх лексичних, граматичних і стилістичних особливостей.

Цей вид перекладу складається з двох частин:

1.Послідовний переклад: усний переклад, при якому доповідач дає перекладачеві час для перекладу.

2.Синхронний переклад: переклад, при якому перекладач говорить одночасно або разом з оратором (доповіді на конференціях), наприклад: юридичний, медичний та бізнес переклад.

Існує також технічний переклад, який є більш складним, оскільки перекладач повинен розуміти і знати зміст перекладеного тексту або документа.

Існують такі стилі перекладу:

– Художній переклад: стосується літературних творів. Він повинен мати певний естетичний вплив на читача, щоб передати зміст, а не форму авторської розповіді;

– Інформаційний переклад: основна функція –передати певну інформацію з метою розуміння, щоб найточніше висловити ідею автора.

Однією з основних проблем, що виникають при роботі з юридичними документами, є переклад юридичної термінології.

Юридичний переклад – це особливий і спеціалізований напрямок перекладацької діяльності. Це пов'язано з тим, що юридичний переклад передбачає переклад юридично важливих документів, і такі переклади можуть мати як юридичні, так і лінгвістичні наслідки. Ще однією проблемою є специфіка права та юридичної термінології. Розглядаючи право, можна легко помітити, що воно пов'язане з соціально-політичними та культурними особливостями країни, що робить юридичний переклад складним завданням. Для того, щоб правова інформація (документів) була передана правильно, мова юридичного перекладу повинна бути чіткою, зрозумілою і точною. Юридичні терміни повинні бути загально визнаними, тобто завжди використовуваними, і стабільними, тобто зберігати конкретне значення в будь-якому судовому процесі або інших юридичних документах. Крім того, термінологія має бути нейтральною з точки зору емоційного та експресивного забарвлення. Термінологія повинна бути короткою та лаконічною. Перекладаючи документи з країн з різними правовими системами, важливо розуміти, що йдеться не

лише про переклад слів, а й про адаптацію тексту до правової системи країни перекладу. Це може стати великою проблемою, якщо перекладач не знайомий із законами та правилами країни-джерела.

При перекладі таких документів перекладачі стикаються з низкою проблем. Основний виклик полягає в тому, щоб перекласти юридично обов'язкові дані надзвичайно точно і в жодному разі не допустити викривлення, спотворення або перекручення інформації.

Перекладач повинен добре розуміти текст документа, що разом з мудрістю, вмінням і досвідом перекладача допомагає правильно передати зміст тексту та уникнути непорозумінь при його інтерпретації. Помилки в перекладі юридичних текстів можуть мати неприйнятні наслідки. Юридичний переклад має низку особливостей, про які слід знати перекладачам юридичних документів. Це пов'язано з тим, що не правильний переклад може призвести до суперечок, судових розглядів і розриву співпраці між учасниками юридичного дискурсу. При перекладі юридичних текстів діє принцип заборони зміни оригінального тексту і перекладачеві заборонено позбавляти текст сенсу, також повинен бути знайомий з чинним законодавством, володіти спеціальним словниковим запасом і знати особливості вживання іноземних юридичних термінів у конкретному контексті.

Переклад складних термінів складається з 2 основних етапів: аналітичного і синтетичного. Важливу роль в перекладі виразів грає аналітичний етап, тобто переклад окремих компонентів (Шакотько К.В., 2017, с.1)

При перекладі юридичних термінів існують такі проблеми:

- Часто буває важко знайти відповідні слова і терміни в словниках, а їх значення можуть бути короткими або неправильними.
- Основною причиною цього є національно-культурне значення слова, яке не має еквівалента в інших соціальних поняттях.
- Одна мова може містити поняття, яких не існує в іншій мові.

Тому важливо розуміти, що недостатньо просто перекласти слова та терміни. Їх потрібно перекласти так, щоб вони були зрозумілі представникам цільової країни, при

тому зберегти усі особливості правової системи країни, мовою якої ведеться переклад.

2.3 Семантичні особливості юридичної термінології в арабській мові

Особливістю юридичної термінології є те, що вона має бути написана мовою, зрозумілою не лише фахівцям у галузі права, а й громадянам без юридичної освіти. Тому юридична термінологія має бути достатньо насиченою, чіткою та прозорою. Одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики є дослідження термінів, їхньої структури, значення, формування та потенціалу розвитку. Актуальність дослідження полягає в тому, що юридична термінологія сьогодні є однією з найважливіших галузевих терміносистем, яка використовується не лише у професійному середовищі, а й в інших сферах мовної комунікації.

Семантичні ознаки – це специфічні характеристики, які відрізняють значення слова чи виразу від інших слів чи виразів зі схожим значенням. Особливістю юридичної термінології є те, що вона має бути написана мовою, зрозумілою не лише фахівцям у галузі права, а й громадянам без юридичної освіти. Тому юридична термінологія має бути достатньо насиченою, чіткою та прозорою.

Розглянемо семантику юридичних термінів у сучасній арабській мові. Семантика терміна тісно пов'язана зі сферою його вживання та предметною галуззю. За семантичними критеріями арабські терміни можна поділити на лексичні та тематичні групи. Загалом можна виокремити кілька тематичних груп термінів, що позначають певні категорії правових явищ чи понять:

- Кримінальне право (قانون جنائي)
- Термін سرقة – крадіжка;
- Термін قتل – вбивство;
- Термін جريمة – злочин;
- Термін شريك – співучасть;
- Термін الإفراج المشروط – умовне звільнення;
- Міжнародне право (قانون دولي)
- Слово اتفاق دول – міжнародний договір;
- Слово سيادة – суверенітет;

Слово علاقات دبلوماسية – дипломатичні відносини;

Слово لاجئ – біженець;

Слово سفير – посол;

Слово الاعتماد – акредитація;

- Цивільне право (القانون المدني)

Лексема عقد – контракт;

Лексема إرث – спадщина;

Лексема حقوق النشر – авторське право;

Лексема دفاع عن النفس – самозахист;

Лексеما الضرر المعنوي – моральна шкода;

Лексема مصادرة – конфіскація;

Лексема كيان قانوني – юридична особа;

- Адміністративне прав (قانون إداري)

Лексична одиниця الضرائب – податки;

Лексична одиниця عقوبة – санкція;

Лексична одиниця شاهد – свідок;

Лексична одиниця إكراه الدولة – державний примус;

Лексична одиниця المسؤولون الحكوميون – державні службовці;

Лексична одиниця رقابة الجمارك – митний контроль;

У цьому дослідженні ми можемо бачити, що кожна галузь права має свій термін.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Підсумовуючи, можна констатувати, що основною проблемою перекладу юридичних термінів на сьогоднішній день є їх багатозначність, причому не тільки між різними науковими дисциплінами, а й у межах правового поля самого тексту. Незважаючи на те, що було проведено багато досліджень щодо перекладу технічних і наукових термінів, проблемі перекладу конкретних термінів (включаючи юридичні терміни) не приділено достатньо уваги, а системі правил для полегшення перекладу конкретних юридичних термінів не приділено належної уваги. ще розроблено, а також що робити при перекладі юридичних документів. У цьому полягає новизна цього дослідження.

Термінологію для всіх періодів розвитку мови можна поділити на глобально незмінні та ті, що зазнали незначних семантичних змін. Зокрема, терміни класичного періоду можна поділити на ті, що використовуються для опису державних інституцій, і ті, що зазнали незначних семантичних змін. Незважаючи на співіснування латинських термінів і термінології в юридичній комунікації, цінність і значення латинської мови в юридичній термінології дуже обмежена. Це означає, що питання перекладу юридичних термінів не втратило своєї актуальності. Зважаючи на свою актуальність, тема знаходить свої дослідницькі можливості в роботі з термінологією в художніх текстах.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження, ми дійшли таких висновків.

Термінологія – слова та вирази, що позначають поняття в певній галузі знань або людської діяльності.

Юридичні терміни – це терміни з юриспруденції, які використовуються для повного роз'яснення суті того чи іншого правового поняття. У юридичному сенсі право включає в себе загальну сукупність загальнообов'язкових законів, які покликані виражати узгоджену суспільну волю і створювати необхідні умови для природної життєдіяльності людини, суспільства і держави в цілому. У суб'єктивному сенсі право належить людині як рамки свободи дій. Тому однією з найпоширеніших у лінгвістиці є думка про те, що мова права є однією з підсистем літературної мови.

Варто також зазначити, що арабська мова має високорозвинену граматику, яка впливає на структуру юридичних термінів. Наприклад, багато термінів використовують різні комбінації літер як префікси для позначення взаємозв'язку та характеристик різних типів понять. Це також важливо враховувати при перекладі термінів. Адже при зміні порядку слів може змінитися і значення терміну. Слід підкреслити, що загальноновживані терміни, які використовуються в науковій, законодавчій та судовій практиці, не слід плутати із загальноновживаними термінами, які мають те саме значення, що й літературні терміни. Одна з труднощів, яка виникає при перекладі юридичних термінів арабською мовою, полягає в тому, що терміни з різних юрисдикцій не можуть бути перекладені однаково, оскільки правові системи відрізняються одна від одної. При перекладі юридичних текстів і документів перекладачі використовують різні перекладацькі прийоми та трансформації – лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні тощо – застосовуються для того, щоб забезпечити максимально точну передачу змісту оригіналу в перекладеному тексті.

Підсумовуючи інформацію, можна сказати, що арабська юридична термінологія – це шар лексики, специфічний для сфери права та юриспруденції в арабському світі, що описує всі явища, пов'язані з цією сферою арабського життя.

АНОТАЦІЯ

مسألة المصطلحات القانونية واسعة جدا. وذلك لأن اللغة العربية هي من أقدم اللغات وأكثرها تعقيداً في العالم وتختلف كثيراً عن اللغات الأوروبية التي نعرفها. تتطور المصطلحات العربية وتثريها بمصطلحات جديدة تتوافق مع احتياجات العالم الحديث. إضافة إلى ذلك فإن اللغة العربية بها عدد كبير من اللهجات، كما أن اختلاف المصطلحات يجعل من الصعب على المتخصصين من مختلف المناطق التواصل. وعلى الرغم من هذه الصعوبات، فإن المصطلحات العربية تتطور وتثري بمصطلحات جديدة لتلبية احتياجات العالم الحديث. المصطلحات - الكلمات والعبارات التي تدل على المفاهيم في مجال معين من المعرفة أو النشاط البشري. المصطلحات القانونية هي مصطلحات تستخدم في العلوم القانونية لوصف جوهر المفهوم القانوني بشكل كامل.

وخلاصة القول، يمكننا القول أن المشكلة الأساسية في ترجمة المصطلحات القانونية اليوم هي غموضها، وليس فقط بين التخصصات العلمية المختلفة، بل أيضاً داخل المجال القانوني للنص نفسه. وفي سياق البحث تم تحديد مفهوم المصطلح القانوني، والسمات البنوية والدالية للمصطلحات القانونية في اللغة العربية، ومشكلات قابلية ترجمة المصطلحات القانونية.

ومن الجدير بالذكر أيضاً أن اللغة العربية تتمتع بقواعد نحوية متطورة للغاية تؤثر في بنية المصطلحات القانونية. على سبيل المثال، تستخدم العديد من المصطلحات مجموعات مختلفة من الحروف كبادئات للإشارة إلى العلاقة وخصائص أنواع مختلفة من المفاهيم. ويجب أن يؤخذ هذا أيضاً في الاعتبار عند ترجمة المصطلحات.

ДЖЕРЕЛА

Артикуца, Н. (2007). Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію:[препринт].

Бабятинська, Ю. О., & Гусейнова, К. С. (2020). Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови. Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного Університету, 186.

Згурська, В. Г. (2010). Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство.

Матеріали до арабсько-українського словника політичної лексики //Мова та історія: Періодичний збірник наукових праць. – К., 2004. – Вип. 71. – С. 63-6

Єльнікова, Н. І. (2017). Лексико-семантичні особливості юридичної термінології.

Петрова Ю. І. Словоскладання як продуктивний морфологічний засіб єгипетського діалекту арабської мови // X Сходознавчі читання А. Кримського. Київ, 2006

Пустоварова О.О. Особливості технічного перекладу текстів наукового та ділового стилю // Філологічні науки. Актуальні проблеми перекладу.

Словник української мови. (1979). Термін (Т. 10), с.88.

Сорокіна Г.М. Особливості перекладу юридичної термінології / Сорокіна Г.М., Томах Т.І. // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Термінологічні проблеми перекладу та навчання фахових мов». – Харків: Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. - 11.03.2015. - С. 85-87.

Тарнавська, М. М. (2015). Класифікація юридичних термінів (на матеріалі сучасної арабської літературної мови). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, (17 (2)), 86-88.

Троєглазова, М. М. (2013). Теоретичні засади дослідження юридичної термінології сучасної арабської літературної мови. Сходознавство, (64), 127-139.

Троєглазова, М. М. (2015). Походження юридичної термінології сучасної арабської літературної мови. *Одеський лінгвістичний вісник*, (5 (1)), 170-174.

Федорович, Г.А. Законодавство та правова термінологія країн Зхідної Європи та Європейського Союзу: Навчальний посібник / Г.А. Федорович, Т.І. Пирогова. – К.: Знання, 2005. – 448 с.

Шакотько, К. В. (2017). Особливості перекладу юридичних термінів.

Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів // *Філологічний дискурс*. – Хмельницький: Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2016. – Вип. 4. – С. 266-272.

Юридичні терміни. Тлумачний словник. Київ, 2004.

Янковець, О. В. (2016). Структурні особливості англійської прикордонної термінології.

Яцишин, Н. П. (2011). Юридична термінологія як об'єкт мовознавчих досліджень.

Gouadec Daniel. *Translation as a Profession*. Amsterdam, 2007.

ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА

Arabic, E. (n.d.). Glossary of Legal Terms يمهد يعين على ارتكاب الجريمة Retrieved . يساعد؛
May 13, 2024, from <https://www-s3-live.kent.edu/s3fs-root/s3fs-public/file/Legal%20Glossary%20English%20Arabic%202020%20%282%29.pdf?VersionId=OMDkAUHJ0A2UeXeK3ykrZGITJNcFlxJg>

ДОДАТОК

конфіскація	مصادرة
слідчий-суддя	قاضى التحقيق
розслідування	اعمال التحقيقات
протокол- договір	بروتوكول - اتفاقية
звинувачення	اتهام
апеляційний суд	محكمة استئناف
позивач	المدعى
держава, губернаторство	المحافظة
апеляційна справа	قضية مستأنفة
напад	اعتداء
порушення умов договору	خرق بنود العقد
голова суду	رئيس المحكمة
відповідач	المدعى عليه
суд	محكمة
захист	حمية
злочин	جريمة
судова справа	قضية محكمة
розслідування	تحقيق
свідчення	شهادة
орган влади	مؤسسة حكومية
доказ	دليل
детектив	محقق
судовий процес	محاكمة
закон	قانون
незаконний	غير قانوني
приватний детектив	محقق خاص
адвокат	محام
злочинець	مجرم
допит	استجواب

свідок	شاهد
рішення	قرار
прокурор	المدعي العام
ув'язнення	سجن
право власності	حقوق الملكية
протокол	بروتوكول
правило	قواعد
верховний суд	المحكمة العليا
жертва	ضحية
судова адміністрація	ادارة المحكمة
юридична особа	شخص اعتباري
– документ справи	مستندات الدعوى
документ	مستند
перше слухання	اول جلسة
слухання	جلسة
рішення суду	قرار قضائي
фізична особа	شخص حقيقي
договір	عقد
реєстрація	تسجيل
цивільна справа	قضية مدنية
позов	ادعاء
зізнання	اعتراف
зал суду	قاعة المحكمة
кримінальна справа	قضية جنائية
утримання	حجز
домашнє насилля	العنف المنزلي
штраф	غرامة
право голосу	حق التصويت
досудові процедури	أعمال ما قبل الجلسة